

وضعیت نرخ باروری نگران‌کننده است

22 مهر 1404

معاون برنامه‌ریزی، پایش و ارزیابی عملکرد دبیرخانه ستاد ملی جمعیت با بیان اینکه نرخ باروری نگران‌کننده است، گفت: تعداد تولد لازم برای سطح جایگزینی حدود یک میلیون و ۴۵۰ هزار تولد در سال است، در حالی که تعداد تولدهای ثبت‌شده در سال گذشته حدود ۹۸۹ هزار مورد بود و این بدان معناست که باید حدود ۵۰۰ هزار تولد جدید نسبت به سال گذشته اتفاق بیافتد تا فقط به کف سطح جایگزینی برسیم.

سید حامد برکاتی در گفتگو با ایرنا گفت: مهم‌ترین شاخصی که ضرورت اجرای جدی‌تر قانون جوانی جمعیت و حمایت از خانواده را گوشزد می‌کند، وضعیت اسفناک و نگران‌کننده نرخ باروری کل کشور است.

برکاتی افزود: در حال حاضر نرخ باروری حدود ۱.۴ است. این رقم فاصله قابل توجهی با نرخ جایگزینی جمعیت برابر با ۲.۱ دارد. حفظ نرخ جایگزینی جمعیت، حداقل شرط برای جلوگیری از پیرشدگی سریع و کاهش جمعیت فعال کشور در دهه‌های آینده است.

وی اضافه کرد: برای خروج از این وضعیت و رسیدن به سطح مطلوب، کشور نیازمند افزایش قابل ملاحظه تعداد تولدها است، تعداد تولد لازم برای سطح جایگزینی در حال حاضر حدود ۵۰۰ هزار تولد جدید نسبت به سال گذشته است که اگر اتفاق بیافتد فقط به کف سطح جایگزینی می‌رسیم.

معاون دبیرخانه ستاد ملی تصریح کرد: برای دستیابی به این هدف بلندپروازانه در سال‌های آتی، نیازمند یک عزم ملی و ایجاد هم‌افزایی مؤثر میان اقدامات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در سه حوزه اصلی شامل تسهیل ازدواج آسان، حمایت قاطع از فرزندآوری و بهبود کیفیت فرزندپروری هستیم.

برکاتی با اشاره به ابعاد گسترده قانون جوانی جمعیت و حمایت از خانواده، خاطرنشان کرد: این قانون که به منظور مقابله با روند کاهشی نرخ باروری و حمایت از نهاد بنیادین خانواده تدوین شده است، یکی از کلیدی‌ترین اسناد بالادستی کشور در حوزه جمعیت به شمار می‌رود.

وی ادامه داد: قانون جوانی جمعیت و حمایت از خانواده با هدف ایجاد ساز و کارهای حمایتی جامع، از ازدواج تا فرزندپروری طراحی شده و همه دستگاه‌های اجرایی از جمله وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، نهادهای عمومی غیردولتی و شهرداری‌ها را ملزم به اجرای تکالیفی مشخص کرده است. با این حال، پس از گذشت چند سال از ابلاغ قانون، تحلیل‌ها نشان می‌دهد که شکاف قابل توجهی میان مفاد قانونی و میزان تحقق آنها وجود دارد.

معاون دبیرخانه ستاد ملی جمعیت تاکید کرد: این قانون شامل ۷۳ ماده و حدود ۲۴۵ حکم است که وظایف مشخصی را برای دستگاه‌های اجرایی تعیین کرده اما روند اجرای آن تاکنون رضایت‌بخش نبوده است.

برکاتی بر این باور است که وسعت احکام این قانون (۲۴۵ حکم) نیازمند یک هم‌افزایی و هماهنگی فرابخشی است که در عمل با چالش‌هایی در سطح اجرا مواجه شده است. یکی از مهم‌ترین چالش‌ها، تفکیک وظایف و اطمینان از تخصیص منابع لازم برای اجرای این تکالیف سنگین است. یکی از ملزومات حل و مدیریت این چالش‌ها تقویت دبیرخانه ستاد ملی جمعیت است که از تصویب قانون تاکنون محقق نشده است.

معاون دبیرخانه ستاد ملی جمعیت یکی از محورهای اصلی این قانون را ایجاد زیرساخت‌های فیزیکی و خدماتی دانست که به طور مستقیم بر تسهیل فرزندآوری و حفظ حضور اجتماعی مادران تأثیر می‌گذارد.

وی در توضیح برخی از شاخص‌های حمایتی از مادر و کودک گفت: تأمین زیرساخت‌های نگهداری، مراقبت و آموزش کودکان خردسال برای مادران شاغل یک الزام قانونی است. بر اساس برآوردها، ظرفیت مهدکودک‌ها به ویژه در شهرهای بزرگ و کلانشهرها، هنوز فاصله زیادی با تقاضای موجود دارد. قانون تأکید دارد که دستگاه‌های اجرایی موظف به تخصیص فضاهای مناسب و حمایت از مادران در این زمینه هستند تا مادران شاغل بتوانند بدون دغدغه، به فعالیت حرفه‌ای خود ادامه دهند.

برکاتی درباره افزایش مدت مرخصی زایمان پرداخت و گفت: مرخصی زایمان یکی دیگر از ابزارهای حمایتی مهم است که مدت آن در این قانون مورد توجه قرار گرفته است. این اقدام به مادران فرصت بیشتری برای بازیابی سلامت جسمی و روانی و برقراری ارتباط عمیق با نوزاد در هفته‌ها و ماه‌های اولیه زندگی می‌دهد. ارزیابی‌ها نشان می‌دهد که در برخی دستگاه‌ها، اجرای کامل و بدون اشکال این مرخصی‌ها، به دلیل عدم تأمین منابع لازم برای تبدیل ۶ ماه به ۹ ماه مرخصی با مشکلاتی مواجه بوده است.

معاون دبیرخانه ستاد ملی جمعیت در ادامه معرفی شاخص‌های حمایت از مادر و کودک به احداث اتاق‌های مادر و کودک (شیردهی) اشاره و تصریح کرد: احداث و تجهیز اتاق‌های مادر و کودک در اماکن عمومی و دستگاه‌های دولتی، یکی از مصادیق بارز تسهیل حضور اجتماعی بانوان است.

وی افزود: این اتاق‌ها فضایی اختصاصی، کوچک و آرام را برای مادران فراهم می‌کنند تا بتوانند در محیطی مناسب به تعویض پوشک، شیردهی یا استراحت کوتاه با نوزاد خود اقدام کنند. این فضاها باید در پارک‌ها، مراکز خرید بزرگ، پایانه‌های مسافربری (زمینی، هوایی و ریلی) و سایر مکان‌های پرتردد تعبیه شوند.

برکاتی تأکید کرد که فراهم‌سازی این زیرساخت‌ها با هدف جلوگیری از محدود شدن فعالیت‌های اجتماعی مادران در پی فرزندآوری طراحی شده است.